

УДК 811.161.2'373.21

DOI: 10.24919/2522-4557.2017.40.116976

Віра КОТОВИЧ

orcid.org/0000-0001-6370-8135

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ОЙКОНІМІЇ УКРАЇНИ

У статті окреслено шляхи виявлення лінгвокультурологічної інформації в ономастичному матеріалі, зокрема в ойконімах. Означено точки перетину лінгвокультурологічних та етнолінгвістичних досліджень, розглянуто основні критерії їх здійснення. Наголошено на можливості розгляду кожного ойконіма як згорнутого лінгвокультурного коду, закодування якого відбулося в часі народження, а декодування несе мовну, культурну, історичну, географічну, етнографічну інформацію.

Ключові слова: лінгвокультурологія, ономастика, ономастичний код, ойконім, лінгвокультурема.

Віра КОТОВИЧ

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ ОЙКОНИМИИ УКРАИНЫ

В статье намечены пути выявления лингвокультурологической информации в ономастическом материале, в частности в ойконимах. Отмечены точки пересечения лингвокультурологических и этнолингвистических исследований, рассмотрены основные критерии их осуществления. Указано на возможность рассмотрения каждого ойконима как свернутого лингвокультурного кода, кодирование которого состоялось во времени рождения, а декодирование несет языковую, культурную, историческую, географическую, этнографическую информацию.

Ключевые слова: лингвокультурология, ономастика, ономастический код, ойконим, лингвокультурема.

Постановка проблеми. «Очевидно, в жодній галузі української науки не було стільки аматорства, дилетантства й самоволі, як у студіях над походженням і значенням місцевих назв, або в так званій топоніміці. Нескінченна кількість пояснень, що їх у науці називають народною етимологією, панувала й (за малими винятками) панує щодо назв місцевостей [21, 134]», – розмірковував Ярослав Рудницький над проблемами дослідження власних назв. Сьо-

годні, коли ономастика стала розділом мовознавства з незліченною кількістю одиниць дослідження, розділом, який вивчає оніми, їх сутність, специфіку, будову, групування, закономірності функціонування, походження та розвиток, коли вчені навіть висувають припущення, що це вже «не розділ, а окрема наука, сурядна з мовознавством» [8, 11], студії практично над усіма класами власних назв стають дедалі різноплановішими та багатовекторнішими.

Мета статті – окреслити теоретичні аспекти лінгвокультурологічного дослідження ойконімії України.

Виклад основного матеріалу. Ще в 1911 – 1912 рр. у Львові в Науковому додатку до «Учителя» Іван Франко опублікував ономастичну розвідку «Сліди Русинів у Семигороді». В ній на підставі топонімічних явищ учений довів існування в Трансільванії давніх слов'янських поселень. Фонетичні та морфологічні ознаки топонімів засвідчили там компактне проживання українців. Свою статтю І. Франко розпочав покликанням на працю Михайла Грушевського, в якій доведено, що від XII ст., від часу писемної історії Семигорода, численні назви вказують не просто на слов'янський, а саме на український (руський) слід у цій країні. Далі Іван Франко відчитав в архівних джерелах, зібраних Фрідріхом Міллером, низку топонімів із явною вказівкою на їхню первісну українськість: *Шибин (Scybin, Zebin), Храпун (Chrapundorf), Монастир (Motostor), Вовків (Wolkow), Родня (Rodno), Мошина (Mosna), Златна (Zalathna), Ольшина (Olchina), Будз (Buzd), Житне (Sytne, Zytne), Rosz (Ruzmark, Ruhcmark, Ruzmarge, Reiszmarkt), Вербів (Wrbow), Богач (Bogacs, Bagach), Медвіж (Medgyes, Medyes, Medwisch), ріки Борза (Borza aqua), Думбро (Dumbro), Бистриця (Bistritz)* та ін.

До етимологізації топонімів учений звертався рідко, до того ж не категорично, а лише вдаючись до певних етимологічних припущень: *Шибин* – «корінь *шиб* – правильно викопана яма з гірничою метою»; *Борза* – «пор. *борзії* комони «Слова о полку Ігоревѣ» і галицько-руське *борзо* в значенні *скоро*»; *Думбро* – «очевидно, руське *дуброва*»; *Родня* – «від *руди* або може бути формою слова *рідний*»; *Будз* – «назва від свіжо витисненого, очевидно, сира»; *Медвіж* – «т. зв. *Медвежий* город» тощо [19, 55 – 80]. Цінність Франкової праці в тому, що він один із перших для з'ясування етногенезу слов'ян використав ономастичний матеріал, довів думку, яка сьогодні стає аксіомою: ойконіми – це етноархів землі.

Антропологічна парадигма сучасного мовознавства проникає в ономастику непросто. Проте звернення до ономастикону як до матеріалу для етнолінгвістичних чи лінгвокультурологічних досліджень є закономірним, бо в ньому закодовано соціально найвагоміші та стійкі кванти етнокультурної інформації. Вчені все частіше наголошують, що треба позбуватися суб'єктивно-селективного підходу до виявлення етнокультурних можливостей іменника, згідно з яким «культуроносними» визнають окремі імена, а не всю систему загалом [1, 39]. Однак, якщо в науковому світі заговорили про «культуроносність» онімної системи, то першочергово йдеться про мовно-культурну інформацію, закла-

дену в гідронімах мікротопонімах, антропонімах, урбанонімах, ергонімах. Що ж до ойконімів, то попри те, що вони чи не найретельніше опрацьовані в плані структурно-семантичному та етимологічному, в українському мовознавстві комплексного лінгвокультурологічного дослідження системи назв заселених людиною об'єктів наразі немає. І зумовлене це, гадаємо, чинниками як суб'єктивними, так і об'єктивними. Суб'єктивізм, очевидно, полягає в тому, що лінгвокультурологічне дослідження українського ойконімного простору було ще «не на часі». Розпочаті минулого століття ономастичні студії в царині вивчення ойконімії України спрямовувалися на синхронно-діахронне лексико-семантичне, структурно-словотвірне та етимологічне дослідження назв поселень і мало увінчатися виданням повного історико-етимологічного словника назв населених пунктів нашої держави. Такий словник украї необхідний, але він і досі перебуває в стадії творення, а його предтечами стали регіональні словники ойконімів або вужчі чи ширші словники топонімів України.

Об'єктивні фактори – це, по-перше, та грань між ономастикою та народною етимологією, яку важливо не перейти, досліджуючи ойконім у мовно-культурному аспекті. Як слушно наголошує В. Кононенко: «Усвідомлення внутрішньої форми слова зумовлено здатністю мовця сприймати слова як живий організм, щось утаємничене, розкрити смисл якого не лише цікаво, а й потрібно для самозбагачення. Увагу мешканців міст і сіл привертають топоніми. Відомо, що *Львів* названий на честь сина князя Данила Галицького *Льва*. Назву *Київ* звичайно пов'язують із іменем його засновника *Кия*. Але населення нерідко пропонує власні тлумачення походження географічних найменувань, досить далекі від наукових пошуків, це так звана народна етимологія. <...> Кожен хоче знати, чому саме названо так чи так рідне йому поселення, і в цьому простежується прагнення відшукати свої корені, витоки духовної культури» [10, 71 – 72]. При цьому важливо пам'ятати, що відсутність хронологічних, географічних, лінгвістичних та культурно-історичних визначень або неувага до них позбавляють ономастичні дослідження наукової цінності [3, 235].

По-друге, вивчення мови з погляду її культурологічної функції передбачає звернення до тексту як культурно-художнього, культурно-історичного, національно-культурного явища. Ойконім за лінгвокультурологічного опрацювання також має розглядатися як згорнутий, утілений, як правило, в одну лексему, але наповнений вагомою мовною, культурною, історичною, географічною, етнографічною та іншою інформацією, текст. Об'ємність лінгвальної та екстралінгвальної інформації дозволяє ойконімові бути одиницею, що репрезентує зв'язок з культурно-історичними і національно-специфічними особливостями того чи того народу в контексті відповідного часу [11, 262].

По-третє, лінгвокультурологічний аналіз передбачає з'ясування змісту термінологічного поняття *лінгвокультурем* як мовних одиниць, у семантиці яких зосереджена вагома й актуальна культурна інформація. В науковій літературі вони називаються по-різному: *концепт національної культури* (Н. Арутюнова,

Ю. Степанов), *лінгвокультурний концепт* (В. Маслова), *лінгвокультурологічний концепт* (В. Карасик), *культурно маркована одиниця, слово з національно-культурним компонентом семантики* (Є. Верещагін, В. Костомаров), *мовно-естетичні знаки національної культури* (С. Єрмоленко), *мовні знаки культури* (В. Жайворонок), *знак національної культури* (В. Калашник), *лінгвокультурема* (В. Воробйов) тощо [13, 358]. Визнаючи, як було задекларовано вище, «культурноносними» не окремі ойконіми, а ойконімну систему загалом, лінгвокультуремами або мовними знаками культури слід уважати назви абсолютно всіх поселень. Щоправда мовно-культурна та енциклопедична інформація, втілена в кожній назві, неоднакова.

У зв'язку з цим лінгвокультурологічний підхід до аналізу онімного матеріалу в російському мовознавстві позначився з'явою нового терміна – *топокультурема*, під яким дослідники розуміють особливий різновид *ономастичної лінгвокультури* – комплексної міжрівневої одиниці, що являє собою діалектичну єдність лінгвального та екстралінгвального змісту, або ж *ономакультурема* як прототип до *апелятивнокультурери* [6, 9]. У нашому дослідженні слід би ввести термін *ойконімокультурема* або *ойконімна лінгвокультурема*. Такий термін відповідав би суті досліджуваного поняття, хоча на сьогодні ми в пошуках більш стислої дефініції.

Лінгвокультурологічний аспект вивчення ойконімного матеріалу часто перетинається з етнолінгвістичним (другий, по-суті, є складником першого). Лінгвокультурологія та етнолінгвістика нерідко послуговуються однаковими методами дослідження та й у результаті таких студій дослідники часто доходять подібних висновків та узагальнень. Розглядаючи етнолінгвістику в колі суміжних наук і зокрема ономастики, В. Жайворонок стверджує: «Багато чого про історію народу, його етногенез, зв'язки з іншими народами можуть розповісти оніми. Як і загальні назви, не всі вони піддаються лексичним і семантичним реконструкціям, але часто процес наукового пошуку, з огляду на міжетнічні й міжмовні зв'язки, дає велику поживу для роздумів і часом несподіваних висновків» [5, 32].

Етнолінгвістичним опрацюванням топонімного матеріалу може на сьогодні першочергово похвалитися російська ономастики, задекларована як етнолінгвістичними працями з проєкцією на групи власних назв чи на окремі оніми, так і фундаментальними ономастичними дослідженнями, виконаними в етнолінгвістичному руслі. Не буде перебільшенням сказати про цілі етнолінгвістичні чи вже й етноономастичні школи, концептологічно, фразеологічно, лінгвокультурологічно орієнтовані, творцями, представниками та симпатиками яких є Н. Артюнова, О. Березович, В. Воробйов, В.В. Іванов, В. Красних, В. Мокієнко, В. Телія, М. Толстой, С. Толстая, Н. Топоров, М. Рут та багато інших учених. Маючи немало точок дотику та перетину, в своїй основі етнолінгвістичний та лінгвокультурологічний аспекти дослідження онімів різняться між собою, головню, враховуючи синхронний характер лінгвокультурології

(орієнтація на сучасний стан та функціонування мови й культури [16, 355]) та діахронний – етнолінгвістики.

Не випадково Ю. Карпенко в одній із своїх статей зазначає: «...топонімія (і ширше – вся ономастика) становить собою етногенетичний код у всьому, що стосується етногенезу та ментальності народу. І чим давніший час ми вивчаємо, тим вагомішими стають свідчення цього коду. Залишається тільки адекватно його відчитати» [9, 125].

Цікавою в цьому руслі є розвідка М. Торчинського «Українська ойконімія як джерело етнолінгвістичної інформації», у якій автор доводить, що ойконіми – це насамперед елементи культури, через які в мові відбиваються історія заселення краю, міграції населення, економіка, вірування, традиції, що забезпечує стійкий зв'язок ойконіміки з етнолінгвістикою. Зосередившись на відбитті ментальності українського народу у власних назвах поселень, учений говорить про символізацію онімів і на макрорівні (*Київ* символізує собою всю державу; *Львів* – західну, а *Харків* – східну її частини), і на мікрорівні (назва рідного поселення уособлює малу батьківщину, дитячі роки тощо); символами історичного минулого, волелюбності українського народу стали черкаські ойконіми *Чигирин*, *Суботів*, *Холодний Яр*; *Чорнобиль* асоціюється із трагедією, атомною небезпекою; *Ялта* – з відпочинком; *Диканька* – з міфологією; *Сорочинці* – з ярмарком; *Одеса* – з гумором тощо. Така символічна семантика слова – це, звичайно, лише відбиття символізації певних ознак самого денотата, його концепту, образу, однак це явище досить статичне, і навіть коли онім як категорія динамічна трансформується, символ протягом тривалого часу залишатиметься у свідомості мовців. Невелика, але містка розвідка М. Торчинського дала підстави вченому висновкувати, що національний колорит українських ойконімів засвідчує їх відповідність характеру нашого народу: позитивне забарвлення багатьох назв поселень, поетичність мовлення, лояльне ставлення до іншомовних назв, підвладність ідеології, нединамічність ойконімічної системи. Усе це підтверджує очевидність кореляції між мовою та культурою, традиціями й звичаями нашого народу [18, 131 – 138].

Сьогодні, ведучи мову про лінгвокультурологічне вивчення онімів, дослідники апелюють до різних їх класів – як більш, так і менш «культуроносних». Створення беззастережної ієрархії з визначенням, у якому класів онімів мовно-культурної інформації більше, а в якому менше, практично неможливо. В деяких групах власних назв вона, здається, «лежить на поверхні» (мікротопоніми або ж «народні топоніми» (за О. Березович), урбаноніми, ергоніми), в інших ховається за глибинними пластами давніх етномов та етнокультур (гідроніми), навколо інших ніби створює багатовекторну мовно-культурну ауру (антропоніми).

Кожен ойконім розглядаємо як згорнутий лінгвокультурний код, закування якого відбулося в часі народження, а експлікація несе лінгвістичну, культурну, історичну, географічну, етнографічну інформацію, почасти навіть образну, метафоричну, якщо таку назву сприймати, як «народне поетичне

оформлення держави» [15, 12]. Назви заселених людиною об'єктів є надійною вербальною схованкою культурної інформації про світ. Однак, виокремивши із незліченного світу онімів ойконіми як об'єкт дослідження, хочемо наголосити, що базовим поняттям у таких студіях має залишатися ономастика, втілена в частині *лінгво-*, і пронизана екстралінгвальною інформацією, засвідченою частиною *-культурологія*.

Тенденцію вивчення онімів з погляду культурології польські дослідники означили терміном *onomastyka kulturowa*. Єва Жетельська-Фелешко зазначає, що таку дефініцію уведено в науковий обіг 2004 р. Робертом Мрозиком в контексті ономастики літературної, соціолінгвістичної, історичної чи порівняльної як аналог до усталеного в польському мовознавстві терміна *lingwistyka kulturowa* і пророкує новим культурологічним ономастичним дослідженням обнадійливе й перспективне майбутнє. Вчена трактує ономастику культурологічну як один із напрямків культурологічної лінгвістики та погоджується з думкою Єжи Куриловича, що в процесі комунікації власна назва, крім ідентифікаційної, може виконувати додаткові функції: експресивну, символічну, оцінну, функцію впливу тощо [22, 57 – 58].

Студії культурологічної ономастики передбачають, по-перше, пошук таких мотивів іменування, які віддзеркалюють матеріальну та духовну культуру і трансформують її в окремі назви або в систему назв; по-друге, виявлення в онімі, не залежно від етимологічного значення, додаткової інформації, спертої на факти аксіологічні, історичні, релігійні, суспільні, цивілізаційні; по-третє, аналіз зміни назви, особливо зміни, яка відбувається на рівні функції (напр., функція нейтральна > експресивна, символічна, політична). Здійснювані в такий спосіб дослідження дають підстави культурологічну ономастику трактувати як один із напрямків культурологічної лінгвістики [22, 59]. Подібну думку в 70-их роках минулого століття обстоював і Чеслав Косиль: «Ойконіми цікавлять мене передусім як джерело інформації про місцевість, а отже, її умови фізіографічні, про умови історії, жителів. При такому підході має досліджуватися передусім їхня генеза і мотивація позамовна» [20, 10].

Спроби вилучити з оніма мовнокультурну інформацію активно здійснюють білоруські вчені Т. Васильєва, Ю. Галковська, В. Генкін, І. Лисова, О. Ляшкевич, А. Мезенко, Г. Семенькова, Т. Скребнева та ін. «Вивчення ономастиконів завжди соціально орієнтоване, враховує весь набір екстралінгвальних параметрів», – наголошує А. Мезенко і додає, що сьогодні є актуальним лінгвокультурологічний підхід до вивчення не лишень антропонімів та ойконімів, але й інших класів онімів: урбанонімів, віконімів, еклезіонімів, хортенсіонімів тощо [14, 29].

Закодована в назві поселення мовна й культурна інформація дуже тісно переплетені між собою: іноді лінгвістика стає ключем до пізнання культури, іншим разом культура дає поштовх до декодування мовних законів номінації. Тому говоримо про своєрідні лінгвокультурні коди, експлікація яких в ойко-

німах неодмінно торкається багатьох лексико-семантичних груп апелютивів та різних класів онімів.

Ще одна вагома пересторога, яку, вважаємо, досліднику треба брати до уваги, щоб лінгвокультурологічний аналіз не зійшов, за влучним афоризмом С. Вербича, на «етимологічні манівці» [4, 67]: лінгвокультурологічний аспект дослідження ойконімів експліцитно спирається на лексичний бік оніма, однак імпліцитно кожен ойконім уже знайшов своє місце в структурно-словотвірній схемі. Тобто структуру та словотвір власної назви сприймаємо як таку, що вже беззаперечно існує, кожен ойконім уже «народився» за певною схемою і живе в межах визначеної ойконімотвірної моделі. Тут про словотвір оніма говоримо не для вирішення питань мови, а лише як про допоміжний засіб для з'ясування питань культури (до прикладу, в ойконімі *Дрогобич* закодовано інформацію антропонімного ономастичного коду, позаяк ойконім мотивовано антропонімом **Д[о]рогобит*, але час народження цього імені (давнє слов'янське композитне ім'я) та архаїчний суфікс **-їь*, за допомогою якого назву поселення утворено, експлікує ще й інформацію часового коду культури: назви такого типу, як правило, виникали до XIII ст.

О. Березович, розглядаючи особливості репрезентації етнокультурної інформації в топонімичному матеріалі, зазначила: «Складність вилучення етнокультурної (а тим більше лінгвокультурної та й «просто» культурної – В. К.) інформації полягає в нерозробленості процедури переходу від власне мовного рівня до світоглядного. Такий перехід являє собою буквально «вихід у відкритий космос», оскільки наперед невідомі ні інвентар та структура одиниць «космічного» світоглядного рівня, ні способи їх зчеплення з мовними одиницями. Ця невідомість створює незвично широке для лінгвістичного дослідження інтерпретаційне поле» [2, 26]. Вчена окреслила основні грані такого «інтерпретаційного поля», розпочавши з характеристики семантичного наповнення імені – виявлення вихідного апелютива. Однак дослідниця говорить про топоніми, тобто про власні назви, які відображають знання «про фрагмент географічного простору», а об'єктом нашого дослідження слугують ойконіми – заселені людиною об'єкти, тому вихідний апелютив – то тільки частина «інтерпретаційного поля».

Для виявлення етнокультурної інформації в топонімі потрібні відомості і про об'єкт, і про топонім, для цього необхідно враховувати закономірності об'єктного співвідношення назв; семантичні зв'язки всередині парадигми назв одного об'єкта; зв'язки в межах семантичної мікросистеми топонімів; показники мовної свідомості носіїв топонімичної системи; ареал поширення тої чи тої моделі. Узагальнений таким шляхом матеріал дасть змогу дослідникові сформулювати семантичні моделі, семантичні поля та семантичний простір топонімії [2, 27 – 30].

Дещо іншими є шляхи виявлення лінгвокультурної інформації в ойконімах. По-перше, теза В. Телії: «лінгвокультурологія – надбання власне антропологічної парадигми науки про людину, центром тяжіння якої є феномен

культури» [17, 122] скеровує на пошук механізмів різних виявів культури в мові, й розгляду слова-ойконіма як згорнутого лінгвокультурного коду, лінгвістичне декодування якого відкриває дослідникові ауру матеріальної та духовної культури місця, часу та процесу номінування. По-друге, лінгвокультурологічні дослідження мають бути позначені не лише розглядом мовних одиниць, але й розкриттям їхніх значень, відтінків, конотацій та асоціацій [7, 13], а для цього важливо враховувати інформацію енциклопедичного характеру та визначати чіткі принципи відбору такої інформації. По-третє, лінгвокультурні відомості, закодовані в ойконімі, експлікуються, як правило, на синхронному зрізі, однак за діахронної експлікації вони можуть суттєво відрізнятись, головню у лінгвістичній частині, позаяк протягом періоду свого побутування ойконімом нерідко зазнає суттєвих фонетико-морфемно-словотвірних змін (часто за гіперкорекції різномовними писемними джерелами).

Методологія виявлення лінгвокультурної інформації в ойконімії має ґрунтуватися на аналізі назви заселеного об'єкта як мовно-культурного знака репрезентації ономастичного коду. Ономастичний код – це сукупність вербальних знаків та система відповідних правил, за допомогою яких культурна інформація може бути представлена у вигляді набору відповідних онімів [12, 77]. Поняття коду має подвійну природу: код як спосіб закодування інформації та код як засіб декодування такої інформації. Звідси й розгляд системи кодів – то як засобів розкодування інформації (антропонімний, гідронімний, оронімний, мікротопонімний тощо), то як її закодування (посесивний, локативний, квалітативний тощо). Ключем для декодування семантики ойконіма часто слугує ойконімотвірний формант, а засобом для отримання фонових знань – енциклопедична інформація.

Висновки. Отже, лексико-семантичний, структурно-словотвірний, етимологічний аспекти вивчення ойконімікону є добрим підґрунтям для сьогодишніх лінгвокультурологічних студій. Людина номінує географічний об'єкт, спираючись на назвотворчі традиції свого часу та попередніх епох. Духовна та матеріальна культура ім'ядателя, способи взаємодії людини й природи, особливості сприйняття й осмислення довкілля, міграційні та колонізаційні процеси, усвідомлення своєї відповідальності за заселений та іменований об'єкт – це неповний перелік шляхів вивчення онімів крізь призму антропоцентризму. Проаналізувати в такому ракурсі процес надання імен українським поселенням – мета наших подальших студій.

Література

1. Березович Е.Л. Русская ономастика на современном этапе : критические заметки / Е.Л. Березович // Известия Академии наук. Сер. л-ры и яз. – Т. 60, № 6. Ноябрь-декабрь, 2001. – С. 34–46.
2. Березович Е.Л. Русская топонимия в этнолингвистическом аспекте : пространство и человек / Е.Л. Березович ; [под ред. А.К. Матвеева. – Изд. 2-е, испр. и доп.]. – М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 328 с.

3. Білецький А.О. Основи етимологічних досліджень ономастичного матеріала / А.О. Білецький // *Вибрані праці / упоряд. Н.Ф. Клименко, Є.А. Карпіловська, А.О. Савенко.* – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. – 792 с.
4. Вербич С. Роль історичного чинника в лінгвістичному дослідженні ойконімії / Святослав Вербич // *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія : Мовознавство.* – Тернопіль : Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2017. – Вип. 1 (27) 2017. – С. 67–71.
5. Жайворонок В.Н. Українська етнолінгвістика : Нариси : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Віталій Жайворонок. – К. : Довіра, 2007. – 262 с.
6. Забелин Н.Ю. Московская городская топонимия : структурно-семантический анализ топонимической системы [Текст] : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.19 / Николай Юрьевич Забелин ; Москов. госуд. лингвист. ун-т. – М., 2007. – 24 с.
7. Зиновьева Е.И. Лингвокультурология: теория и практика / Е.И. Зиновьева, Е.Е. Юрков. – СПб. : ООО «Издательский дом «МИРС», 2009. – 292 с.
8. Карпенко Ю.О. Ономастичні міркування / Ю.О. Карпенко // *Записки з ономастики.* – Вип. 9. – Одеса : Астропринт, 2005. – С. 11–17.
9. Карпенко Ю.О. Топонімія як носій етногенетичного коду / Ю.О. Карпенко // *Записки з українського мовознавства.* – Вип. 12 : «Українська ментальність: діалог світів» : [зб. наук. праць]. – Одеса : Астропринт, 2003. – С. 120–125.
10. Кононенко В.І. Українська лінгвокультурологія : навч. посіб. / Віталій Кононенко. – К. : Вища школа, 2008. – 337 с.
11. Королева И.А. Языковые и культурные контакты в русско-белорусском приграничье / И.А. Королева // *Актуальные проблемы приграничных районов Беларуси и Российской Федерации : материалы Международной научно-практической конференции.* – Витебск, 2011. – С. 261–264.
12. Котович В. Мікротопоніми Дрогобиччини : лінгвокультурологічний аспект / Віра Котович // *Кросс-культурные исследования в лингвистике : международный сборник научных трудов по лингвокультурологии.* – Самара : Самар. гуманитар. акад., 2016. – С. 76–85.
13. Мацько Л. Українська мова в освітньому просторі : навчальний посібник [для студентів-філологів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»] / Любов Мацько. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – 607 с.
14. Мезенко А.М. Именослов Белорусского Поозерья в кругу ономастических исследований: проблемное поле, подходы, перспективы / А.М. Мезенко // *Региональная ономастика: проблемы и перспективы исследования : сборник научных статей / [под научн. ред. А.М. Мезенко].* – Витебск : ВГУ имени П.М. Машерова, 2016. – С. 27–30.
15. Рязанцева М. Позамовні чинники формування ойконімії Дніпропетровщини / Маргарита Рязанцева // *Наукові записки.* – Вип. 81 (4). – Серія : Філологічні науки (мовознавство) : у 4 ч. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. – С. 12–16.
16. Селіванова О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія [Текст] / О.О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
17. Телия В.Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический, лингвокультурологический аспекты / В.Н. Телия. – М. : Язык русской культуры, 1996. – 288 с.

18. Торчинський М.М. Українська ойконімія як джерело етнолінгвістичної інформації / М.М. Торчинський // Наука і сучасність. Сер. : Педагогіка. Філологія : зб. наук. пр. – К. : НПУ, 2003. – Т. 36. – С. 131–138.

19. Франко І. Сліди Русинів у Семигороді / І. Франко // Назвознавчі праці. – Серія : Назвознавство. – Ч. 14. / за ред. Яр. Рудницького. – Вінніпег : Українська Вільна Академія Наук, 1957. – С. 55–80.

20. Kosyl Cz. Nazwy miejscowe dawnego województwa Lubelskiego / Czesław Kosyl / Prace onomastyczne. 27. – Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, 1978. – S. 10.

21. Rudnicki J. O nazwie miejscowej Trembowla / J. Rudnicki // Język Polski. – Rocznik XXII, 1937. – S. 134–140.

22. Rzetelska-Feleszko E. Nowe nazwy własne – nowe tendencje badawcze / pod redakcją Aleksandry Cieślukowej, Barbary Czopek-Kopciuch, Katarzyny Skowronek. – Kraków : Wydawnictwo PANDIT, 2007. – 627 s.

References

1. Berezovich, E.L. (2001). Russkaia onomastika na sovremennom etape: kriticheskie zametki [Russian onomastics at the present stage: critical notes]. *Izvestiia Akademii nauk. Seriiia literatury i iaz.* – *Proceedings of the Academy of Sciences. Ser. Literature and language*, 60, 6. Noiabr-dekabr, 34–46 [in Russian].

2. Berezovich, E.L. (2009). *Russkaia toponimiia v etnolingvističeskom aspekte: prostranstvo i chelovek [Russian toponymic in the ethnolinguistic aspect: Space and man]* (2nd ed.). A.K. Matveeva (Ed.). Moscow: Knizhnyi dom «LIBROKOM» [in Russian].

3. Biletskyy, A.O. (2012). *Osnovy etimologicheskikh issledovaniy onomasticheskogo materiala [Basics of etymological studies of onomastic material]*. N.F. Klymenko, Ye.A. Karpilovska, A.O. Savenko (Eds.), *Vybrani pratsi – Selected Works*. Kyiv: Dmitry Burago Publishing House [in Ukrainian].

4. Verbych, S. (2017). Rol istorichnoho chynnyka v lnhvistychnomu doslidzhenni oikonimii [The role of the historical factor in the linguistic study of oikonimic]. *Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu» Seriiia: Movoznavstvo – Scientific notes of the Ternopil National Pedagogical University. Series: Linguistics*, 1 (27), 67–71. Ternopil: Ternopil'skyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni Volodymyra Hnatiuka [in Ukrainian].

5. Zhaivoronok, V.N. (2007). *Ukrainska etnolinhvistyka: Narysy [Ukrainian ethnolinguistics: Essays]*. Kyiv: Dovira [in Ukrainian].

6. Zabelin, N.Iu. (2007). *Moskovskaia gorodskaia toponimiia: strukturno-semanticheskii analiz toponimicheskoi sistemy [Moscow city toponymy: structural and semantic analysis of the toponymic system]*. *Extended abstract of candidate's thesis*. Moscow [in Russian].

7. Zinoveva E.I., & Iurkov, E.E. (2009). *Lingvokulturologiia: teoriia i praktika [Linguoculturology: theory and practice]*. Saint Petersburg: OOO «Izdatelskii dom «MIRS» [in Russian].

8. Karpenko, Yu.O. (2005). *Onomastychni mirkuvannia [Onomastic considerations]*. *Zapysky z onomastyky – Notes on onomastics*, 9, 11–17. Odesa: Astroprint [in Ukrainian].

9. Karpenko, Yu.O. (2003). *Toponimiia yak nosii etnogenetychnoho kodu [Toponymy as a carrier of the ethnogenetic code]*. *Zapysky z ukrainskoho movoznavstva – Notes on Ukrainian linguistics*, 12, 120–125. Odesa: Astroprint [in Ukrainian].

10. Kononenko, V.I. (2008). *Ukrainska lnhvokulturolohiia [Ukrainian linguoculture]*. Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian].

11. Koroleva, I.A. (2011). Iazykovye i kulturnye kontakty v russko-beloruskom prigraniche [Language and cultural contacts in the Russian-Belarusian border]. *Aktualnye problemy prigranichnykh raionov Belarusi i Rossiiskoi Federatsii: materialy Mezhdunarodnoi nauchno-prakticheskoi konferentsii – Actual problems of the border regions of Belarus and the Russian Federation: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference*. (pp. 261–264). Vitebsk [in Belarus].

12. Kotovych, V. (2016). Mikrotoponimy Drohobychchyny: linhvokulturolohichnyi aspekt [Microtoponimes of Drohobychnia: linguocultural aspect]. *Kross-kulturnye issledovaniia v lingvistike: mezhdunarodnyi sbornik nauchnykh trudov po lingvokulturologii – Cross-cultural studies in linguistics: an international collection of scientific works on linguoculturology* (pp. 76–85). Samara: Samarskaia humanitarnaia akademiia [in Russian].

13. Matsko, L. (2009). *Ukrainska mova v osvithnomu prostori [Ukrainian language in the educational space]*. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova [in Ukrainian].

14. Mezenko, A.M. (2016). Imenoslov Belorusskogo Poozeria v krugu onomasticheskikh issledovani: problemnoe pole, podkhody, perspektivy [The names of the Byelorussian Poozerie in the circle of onomastic research: the problem field, approaches, perspectives]. A.M. Mezenko (Ed.), *Regionalnaia onomastika: problemy i perspektivy issledovaniia – Regional onomastics: problems and prospects of research* (pp. 27–30). Vitebsk: VGU imeni P.M. Masherova [in Belarus].

15. Riazantseva, M. (2009). Pozamovni chynnyky formuvannia oikonimii Dnipropetrovshchyny [Foremost factors for the formation of oikonimic Dnipropetrovsk region]. *Naukovi zapysky – Scientific notes, 81* (4), 12–16. Kirovohrad: RVV KDPU im. V. Vynnychenka [in Ukrainian].

16. Selivanova, O. (2006). *Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia [Modern linguistics: the terminology encyclopedia]*. Poltava: Dovkillia-K [in Ukrainian].

17. Teliia, V.N. (1996). *Rusaska frazeologii. Semanticheskii, pragmaticheskii, lingvokulturologicheskii aspekty [Russian phraseology. Semantic, pragmatic, linguocultural aspects]*. Moscow: Iazyk russkoi kultury [in Russian].

18. Torchynskiy, M.M. (2003). Ukrainska oikonimii yak dzherelo etnolinhvistychnoi informatsii [Ukrainian oikonimic as a source of ethnolinguistic information]. *Nauka i suchasnist. Serii: Pedagogika. Filolohiia – Science and modernity. Series: Pedagogy. Philology, 36*, 131–138. Kyiv: NPU [in Ukrainian].

19. Franko, I. (1957). Slidy Rusyniv u Semyhorodi [Traces of Rusyns in Semigorod]. Ya. Rudnytskyi (Ed.), *Nazvoznavchi pratsi. Serii: Nazvoznavstvo, 14*, 55–80. Vinnipeh: Ukrainska Vilna Akademiia Nauk [in Ukrainian].

20. Kosyl, Cz. (1978). Nazwy miejscowe dawnego województwa Lubelskiego [Local names of the former Lubelskie Voivodship]. *Prace onomastyczne – Onomastic work, 27*, 10. Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk [in Polish].

21. Rudnicki, J. (1937). O nazwie miejscowej Trembowla [The local name Trembowla]. *Język Polski – Polish language, XXII*, 134–140 [in Polish].

22. Rzetelska-Feleszko, E. (2007). *Nowe nazwy własne – nowe tendencje badawcze [New names – new research trends]*. A. Cieślíkowa, B. Czopek-Kopciuch, K. Skowronek (Eds.). Kraków: Wydawnictwo PANDIT [in Polish].